

A BUDAFOKI MODELL

Fejlesztési javaslatok Budapest XXII. kerülete egyesületi művelődési otthonainak és a helyi kulturális egyesületek működésének támogatására

Előzmények

2008 nyárutóján megbízást kaptam Budafok-Tétény Polgármesteri Hivatalától, hogy a kerület középtárvú, 2009-2012 közötti évekre szóló kulturális koncepciójának elkészítéséhez munkaanyagokat fogalmazzak meg

- a településrészek művelődési intézményt fenntartó egyesületeinek működésére és fejlesztésére,
- egyidejűleg tegyek szövegszerű javaslatot is e tárgyban a helyi közművelődési rendelet módosítására¹ úgy, hogy

- szakmai fogalommagyarázatot is adjak a szakmai jelenségek egységes értelmezését elősegítendő.

A munka része annak kimunkálása is, hogy a közösségfejlesztés eljárásainak alkalmazásával miként lehet hosszú távon egyre barátságosabb viszonyokat kialakítani a kerület lakónegyedeiben és szomszédságaiban. Tekintettel kellett legyen a kerület nagyobb civil szervezeteire és lehetőségeik fejlesztésére is, tulajdonképpen a velük kapcsolatos önkormányzati célok és feladatok áttekintésére, tehát a bennük realizálódó humánerőforrások, és az önkormányzat lehetséges eszközeinek összehangolására.

Tájékozódásomat a hivatalban fellelhető iratok elolvasását követően helyszíni látogatásokkal, és az érintettekkel szervezett többszöri beszélgetéssel oldottam meg. Áttanulmányoztam az esetükben elérhető honlapokat, kiadványaikat, valamint (ha volt) az érintett szervezetek saját magukra vonatkoztatott fejlesztési javaslatait. Nem volt feladatom a kerületben létrejött intézményfenntartó egyesületek és nagyobb civil szervezetek minden helyi érdekelt által amúgy is közismert előtörténetének összegzése², azt azonban nem kerülhettem meg,

1 A helyi közművelődési rendelethez írt konkrét szövegjavaslatokat itt nem, csak a www.szabadmuvelodes.hu honlapon közzétett teljes tanulmányban olvashatják.

2 Azt azonban az Önkormányzat megfontolására ajánlom, hogy *részletes történetüket írassák meg* akár úgy, hogy az adott környéken élő népművelés vagy kommunikációs szakot hallgató egyetemistának néhány hónapos ösztöndíjat adnak, vagy úgy, hogy ezeket szakdolgozatok

hogy a társadalmiasított kerületi intézményrendszer és az önkormányzat művelődési központjának viszonyáról ne ejtsék szót, annál is inkább, mert mindez a készülő középtárvú koncepciót jelszerűen érinti.

Fogalommagyarázatok/fogalomértelmezések

Kultúra, közművelődés, közösségi művelődés, művelődési otthon, közösségi szintér

A kultúrafogalomnak könyvtárnyi irodalma van. A különböző szerzők, gyakorlati és elméleti szakemberek, antropológusok és (kultúr)filozófusok ezt hol szűkebben, hol tágabban értelmezik, az előbbibe (leegyszerűsítve) a kulturális statisztikában kért tevékenységfajták összességét értve, az utóbbiba a világ teljességét belegondolva. Ezeket sem taglalni, sem részletezni nem fogom. A Magyar értelmező kéziszótár szócikkét azonban azért is idézem (megjegyzem: egyetértőleg), mert a tömör fogalomértelmezés különösen alkalmas annak elfogadására anélkül, hogy az egyébként fontos részletekben elvesznénk. A kultúra tehát „*az emberiség által létrehozott anyagi és szellemi értékek összessége. A civilizációval szembeállítva: szellemi javak, műveltség(i) színvonal*”³. Ármalyka a fogalmat, ha a következő szócikkekből is idézek: eszerint kulturálatlan, aki műveletlen, faragatlan; *kultúrállam* az, amelyik az anyagi és szellemi kultúra magas szintjén áll; *kulturált* az a személy, aki művelt és kifinomodott; *kultúrélet* a közösség szellemi élete, tevékenysége; *kultúrigény* a szellemi, esztétikai élményekre, illetőleg a kultúra termékeiben való részesülésre irányuló óhaj; a kultúrműsor zenei, irodalmi stb. számokból álló rendezvény.³ A fentiekből témánkra, a budafok-tétényi közművelődési koncepcióra vonatkozó tanulság nemcsak az, hogy az itt élők mindezekben való részvétele lehetőségének, és a mindezekhez

témáiként a képző intézményeknek felajánlják. A majdani szövegeknek az események rögzítésén túl persze össze kellene gyűjteniük, le kéne írniuk az intézménymegújításokkal, a tevékenységszervezésekkel kapcsolatos, immár másfél évtizedes emberi / családi örömeiket, és az egyéni / családi áldozatvállalások sorozatát is. Az erről szóló sikeres munkák kiadásával az országban másutt szervezendő és rokonítható tevékenységeket is bátoríthatnák.

³ *Magyar értelmező kéziszótár*, szerk. Juhász József, Szőke István, O. Nagy Gábor, Kovalovszky Miklós. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1992. I. kötet, 799-800. o.

való hozzáférésüknek biztosítása elemi emberi igény, s mint ilyen, az önkormányzat által bizonyosan megoldandó feladat (megjegyzem, hogy az 1997. évi CXL. törvény ezt az önkormányzatok köteleességévé is teszi, mint ahogy Budafok-Tétény 346/2004. (12.16.) számú önkormányzati határozatával a 2005-2007-es évekre érvényes Közművelődési Konceptióban a feladat-megvalósítást el is fogadja); hanem az is nyilvánvaló, hogy az ezen belül értelmezhető különféle értékek biztosítása/biztosíttatása különféle struktúrákat kíván. Ezek a különféle kulturális intézmény- és tevékenységrendszerek fellelhetők a XXII. kerületben.

A *közművelődés* a kultúra teremtésére és terjesztésére hivatott struktúrák egyik olyan alrendszeré-ként értelmezhető, ami jobbára a kultúráközvetítés tevékenységét, valamint az e célból létrehozott és működtetett intézményeket jelenti.⁴ Budafokon a „*közművelődési*” tevékenységszervezést, illetőleg a „*közművelődési intézmény*” szókapcsolatot a Klauzál Gábor Művelődési Központra értelmezhetjük, míg a „*közösségi művelődés*” szókapcsolattal az emberek érdeklődése által szabályozott, és csoportokba/közösségekbe szervezett társas művelődési tevékenységeket, jobbára hosszú időn keresztül szerveződő folyamatokat, illetőleg a kulturális/művelődési civil szervezetek ugyancsak folyamatos, önkéntes és öntevékeny munkálkodását jelöljük. Budafok-Tétényben az ekként értelmezhető tevékenységeknek gazdag tárháza van, amelyek részben a Klauzál Gábor Művelődési Központ különféle klubjaiban, szakkörökben, műkedvelő művészeti csoportjaiban szerveződnek, részben (elsősorban saját tagjaikra vonatkoztatva) a különféle kisebb-nagyobb civil szervezetek keretében, de leginkább a városrészek egyesületei által fenntartott közösségi színterek (művelődési otthonok) tevékenységében teljesednek ki.

A *művelődési otthon* „az egyének és az önként szerveződött közösségek aktív, alkotó tevékenységének színhelye. Az egyén önmegvalósítását segíti alkotókészségének felébresztésével és továbbfejlesztésével, melyhez az azonos adottságokból rendelkezőkből, illetőleg a hasonló problémák iránt érdeklődőkből társakat, társaságokat szervez, belőlük csoportot, majd közösséget teremt. A felébresztett érdeklődést részben kielégítve indíttatást nyújt más fokozatú, az egyéb kulturális intézményekben szervezett művelő-

4 A „*közművelődés*” kultúráközvetítésre való értelmezését jól jelzi, hogy az ilyen intézményekben dolgozók a „Kultúráközvetítők Kamaráját” alakították meg a '90-es évek elején, sőt, már ezt a szót írta homlokzatára a Szegeden 1883-ban épült Somogyi Könyvtár (ma már csak múzeumépület) nyilván nem a falai között folyó tudományos munkát tagadva, hanem a *közkinccsé-tétel* kiemelt fontosságát deklarálva.

dési alkalmak igénybevételére.” A hosszú szócikkben⁵ szó kerül még arról, hogy az intézmény „egy bizonyos (értsd: meghatározott) vonzaskörzet közéletének egyik szervezője”; s hogy működése során „olyan közösségeket hoz létre, mely az egymás közelében lakó emberek között nyílt, demokratikus viszonyokat teremt.” Budafok-Tétény közművelődési/közösségi művelődési intézményhálózatának rendszere és teljesítménye (mint erről még majd szó esik) *mintaszerűen példázza* az éppen 30 évvel korábban leírtakat.

A *közösségi színtér* megnevezést Budafok-Tétényben a művelődési otthonokra általában jellemző, fent körülírt tevékenységszerkezetet megvalósító civil, egyesületi fenntartású intézményekre vonatkoztatják azért, hogy megkülönböztessék azokat az önkormányzati működtetésű Klauzáltól. A szókapcsolatot szakszerűtlenül használják, hiszen ezt másutt gyűjtőnévként, valamennyi és bármiféle közművelődési/közösségi művelődési intézményre, azok 'mindösszesenjére' értelmezik, hogy el- és megkerüljék az intézménytípusok precíz megnevezését úgy, ahogyan a kultúrházak 1968-as típusba-sorolását követően a „művelődési otthon” gyűjtőnév is valamennyiükre értelmezhető volt.⁶ A Klauzál Gábor Művelődési Központ ebben az értelemben ugyancsak „közösségi színtér”, hiszen rendeltetésszerű tevékenysége során a közösségi művelődésre is jellemző tevékenységformákat szervez. Megjegyzem: az e szakmára vonatkozó legutóbbi (lábjegyzetelt) törvény az inkriminált szókapcsolatot inkább a falusi intézményekre vonatkoztatja, bizonyára azért, mert a jogalkotó elképzelné sem tudta az *egy önkormányzati intézmény megléte mellett az egyesületi intézmények egy közigazgatási egységen belüli halmazát*, noha a törvény előkészítésekor és megjelenésekor a budafok-tétényi intézményrendszer már állt és régóta működött. Jelen szöveg szerzőjének nincs lehetősége arra, hogy a helyben meggyökeresedett szóhasználaton változtasson; amennyiben ennél maradnak, úgy

5 *Pedagógiai lexikon*, főszerk. Nagy Sándor. III. kötet, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1978. 203-204. o. A szócikk a szerző tollából való.

6 A szókapcsolat elterjedése az 1990. évi LXV., a helyi önkormányzatokról szóló törvényhez kapcsolható, amiben (hogy ne nevezzen meg, vagyis ne kötelezen az önkormányzatokra bármiféle korabeli intézménytípust, illetőleg hogy elkerülje ezek teljes körű felsorolását), intézmény-semlegesen fogalmazva „közösségi tér” biztosítását adja feladatul úgy, hogy értsen rajta mindenki azt, amit akar, vagy amije van, avagy majd lehet. Ezt vette át, illetőleg bővítette *színtérre* a 1997. évi CXL. törvény szóhasználata úgy, hogy pl. a 78. § (2) bekezdésében körülírt települési önkormányzati feladatokról szólván „... fővárosi kerületben ... közművelődési intézményt ... községekben ... *közösségi színteret* ... biztosít” ugyancsak vélhetően az intézménytípusok megnevezésének elkerülése érdekében (kiemelések e sorok írójától).

a 'közösségi színteret' értsék a továbbiakban is a civil működtetésű intézményekre, amennyiben viszont a jelenleg egyébként vajdó/alakuló hazai szakmai szóhasználathoz igazodnának, a későbbiekben módosítsák ezt a precízebb „egyesületi működtetésű közösségi művelődési intézmények” bizonyosan bonyolultabb, de másutt is egyértelműen értelmezhető szókapcsolatára. Az egész megoldható egy, a majdani új közművelődési rendelethez kapcsolt szömagyarázattal, ami szerint a *közösségi színtér = az egyesületi működtetésű közösségi művelődési intézményekkel*; így a megszokott szókapcsolat is használatban maradhat, és a nem odavalósi is érti, miről van szó.

Társadalom és közművelődés

A társadalom az együtt élő emberek összessége, amely a legkülönbözőbb viszonyoktól meghatározott, és így erősen tagolt. Éppen a közművelődési/közösségi művelődési intézmények által biztosított művelődési/kulturális lehetőségek igénybevétele, és a közösségi művelődés társas folyamatai segíthetik az emberek korábban kialakult, esetleg rögzült viszonyait módosítani, megváltoztatni (vagy éppen elviselni). Szerepük ebben nélkülözhetetlen, hiszen a többi kulturális intézményhez és valamennyi tömegkommunikációs eszközhöz az emberek kizárólag vásárlóként és fogyasztóként, tehát pusztán olvasóként, hallgatóként, nézőként viszonyulhatnak, míg (különösen a közösségi művelődés folyamatainak részeseként) az érdeklődők cselekvő részvétele, aktivitása és interaktivitása is természetes. Az így szerveződő művelődési/közösségi folyamatokban a résztvevők között ismeretségek/barátságok szövődnek, és egymástól életvezetési, kulturális és még sok minden más mintát is kapnak/kaphatnak. A körükben szervezett animáció (értsd: a velük dolgozó népművelők/közösségfejlesztők személyes, tehát minden egyes emberig elérő kulturális/művelődési fejlesztőmunkájának) hatására a tapasztalt minták elmélyülnek és elsajátítódnak.

Kulturális modellek, stratégiák

A bárhol alkalmazott kulturális modellek/stratégiák abban különböznek egymástól, hogy az állam (és esetünkben az önkormányzat) milyen szerepet vállal a kulturális/művelődési folyamatok igénybevételének lehetőségében. Hogy épít-e, és milyen struktúrát biztosít, s hogy mit és miként finanszíroz, és mit nem. Vagyis: teremt-e, biztosít-e helyet bármiféle kulturális ajánlatnak, és miként? Teret nyit-e az emberek eltérő igényeiből fakadó alternatívának, sőt, variációknak? Támogatja-e, és miképp befolyásolja-szabályozza azokat? Az utóbbi másfél évtized hazai tapasztalatai

azt mutatják, hogy járhat *egyfajta* utat az állam, és járhat azonos időben másfélét egy helyi önkormányzat, legfeljebb központi pénzt nem kap (annyit) hozzá. A Budafok-Tétényben a *rendszerátváltást követően kialakult, és a közreműködő felek által kölcsönösen (és mint látszik: hosszú távra) elfogadott közművelődési/közösségi művelődési gyakorlat* szerint van ugyan egy, az önkormányzat által fenntartott és finanszírozott művelődési központ, de ennek léte és működése mellett, vele párhuzamosan és jobbra tőle függetlenül kiépültek a városrészi, minden esetben a helyi egyesületek által működtetett intézmények is. A Pedagógiai lexikonból idézett szócikk szerinti intézményi fokozatosság⁷ tehát Budapest XXII. kerületére nagyon is igaz. Ezt más, hasonló nagyságú/lélekszámú települések párhuzamosan fenntartott önkormányzati intézményekkel vagy (rosszabb esetben) intézményi integrációval oldják meg. *Sokkal szerencsésebb, szinte modellszerű a budafok-tétényi megoldás, ahol, (mint közismert), változó és változatos fenntartókkal biztosítják az intézményműködtetést úgy, hogy a lakáshoz közeli, alapfokúnak nevezhető intézmények tevékenységének középpontjába elsősorban a lokális igények kielégítése, míg a magasabb fokozatúban a szakmailag bonyolultabb, mondhatnánk a differenciált igénykielégítés történik. A kialakult és működő rendszer fenntartása stratégiai döntés, finomítása azonban folyamatos feladat.*

A kialakult rendszer megerősítésére idézek egy ezzel kapcsolatos felhivatalos szövegből: „Az önkormányzatoknak érdemes a többcetrumú, többszektoros, sok résztvevős kulturális-közművelődési struktúra kialakítását szorgalmazni. Az önszerveződés, az öntevékenység új formáit, a közművelődési intézmények, színterek nyitottságát ösztönözni, a nem önkormányzati fenntartású intézmények ... lehetőségeit a helyi közművelődési feladatok végrehajtásába bevonni. ... A közművelődési feladatellátás szervezeti formájának megválasztásánál az a döntő szempont, hogy a *lakossági érdekeket a legmegfelelőbbben szolgáló és a feladatot legszűrvonalasabban megvalósítani képes szervezeti forma élvezzen elsőbbséget*” – írják a szakembe-

7 A közművelődési/közösségi művelődési intézményrendszerének többfokozatúságáról írt számtalan szakanyag közül lásd a szerző néhány korábbi, ill. újabb írását *Művelődési otthonok Budapesten – ma és holnap*, Kultúra és Közösség, 1975/4, 40-57. o., ill. *A jövő művelődési otthonainak funkcióiról*, Budapesti Népművelő, 1976/1-2, 9-14. old., ill. *Mindannyiunk művelődési otthona*, Civil Szemle, 2005/2. szám, 13-30. o. Ezt némi változtatással újraközölte a Magyar Művelődési Intézet 2006-os Évkönyve. Budapest, 2006. MMI, 37-47. o. – különösen azért, mert a későbbiekben is az ezekben olvasható szakmai megközelítés szerint gondoljuk tovább a budafok-tétényi intézményhálózatot.

SZÍN

rek egy szakmai útmutató „Szempontok a települési önkormányzat közművelődési rendelethez” c. fejezetének „A rendeletalkotás általános szempontjai” c. alfejezetében⁸ 2000-ben; ekkor a budafok-tétényi többszektoros struktúra már régen kialakult és működött.

Intézményfenntartó egyesületek, egyesületi művelődési otthonok

A XXII. kerület manapság már egybeépült, de korábban önálló településein, vagy azok immár elkülönülő részein, így *Nagytétényben* és a *Baross Gábor telepen*, *Budatétényben*, *Budafokon* és a *Rózsavölgyben* működnek különféle előtörténetű és nevű közösségi házak, mindegyikük a helyben/környéken élők egyesülete által fenntartva, ám az Önkormányzat segítségével, a velük kötött együttműködési szerződés szerint működtetve. Az önálló intézmény léte (mint ez helyben közismert) a budatétényire csak múlt-, és remélhetőleg a jövő időben lesz igaz; hiszen korábbi, 2001-ben megkapott épületüket, a Szent Imre Közösségi Házat nemrég az egyházi kárpótlás során elveszítették, és 2006 novemberétől csak önkormányzati támogatással bérelt, a Zöld Jövő Környezetvédelmi Egyesülettel közösen használt irodahelyiséggel rendelkeznek. Megjegyzem, hogy ez tevékenységüket bár nehezíti, de nem szünetelteti.

A többiek épülete különböző nagyságú és minőségű. A budafoki egyesület épületét az Önkormányzat az általa kht-formában működtetett művelődési központ időleges elhelyezése miatt tévekkor korábban igényesen felújította. A mai Klauzál Gábor Művelődési Központ felépülését követően az egyébként 1990-ben alakult *Budafok-Tétény Baráti Körök Egyesülete* így szinte tökéletes helyszíneként vehette birtokába (megjegyzem, azt az épületet, ami eredetileg ugyan vendéglő volt, de annak államosítását követően évtizedekig a kerületi tanács művelődési otthonaként funkcionált mindaddig, amíg annak új épülete, a mai Klauzál elődje a jelenlegi Campona térségében fel nem épült). A nagytétényi intézményműködtető egyesület is egy eredetileg vendéglő-épületben működik; ez annak államosítását követően egy ideig ugyancsak művelődési otthon volt, majd (véltetően az új művelődési központ felépülését követően) különféle kereskedelmi/raktározási célokat szolgált. A mai működtető, az 1991-ben újjáalakult *Nagy-tétényi Polgári Kör* tagjai emlékezetükben legutolsó funkci-

óként a bútorraktárt őrzik. Ezt az épületet az elmúlt másfél évtizedben (sok önkormányzati támogatással) folyamatos önkéntes, ahogy mondták: „társadalmi” munkából újította meg a tagság, ám állapotok ennek ellenére sem éri el az előbbieken ismertetett Tóth József utcai épület tökéletesen megújított állapotát. Az egyesületi tagok folyamatos munkája eredményeként az épület ugyan használható állapotban van, ám az óhatatlanul meglévő hiányosságok pótlásáról még szövegek.

A Baross Gábor telep közösségi házat az 1909-től működött szervezet hagyományait felelevenítve újjáalakult Baross Gábor telepi Polgári Kör működteti úgy, hogy az épület alagsorának egy részét és teljes emeletét használják, hiszen közös tető alatt vannak a földszinten működő, a környék idős embereit befogadó, az Önkormányzat szociális szolgálata által fenntartott idősek klubjával. Az 1992-ben alakult Rózsavölgy Egyesület 1993-ban kapta meg 1961-ben az eredetileg MSZMP területi pártkörzet céljait szolgáló épületét. Ezt 2000-től jobbra a Dohnányi Zenekar használta, de manapság már teljes alapterülete visszakerült egyesületi használatba úgy, hogy e sorok írásakor már részleges megújítása és kifestése is befejeződött, noha e munka (egyelőre) nem teljes körű.

Az Önkormányzat valamennyi intézményfenntartó egyesülettel évenként megújított együttműködési/feladatellátási szerződést kötött, amelyben meghatározta a számukra térítésmentesen átadott alapterületet, és garantálja az abban felmerült rezszi kifizetését meghatározott értékhatárig; általában a normál intézményhasználatot fedező, egyesületenként/intézményenként az épületek eltérő nagysága miatt természetesen változó nagyságú összeget. Az Önkormányzat ugyancsak e szerződésekben biztosít egy, esetenként ugyancsak eltérő (háromszázezer forinttól egy millióig terjedő nagyságú) összeget az intézményekben szervezett szakmai tevékenységek támogatására. Ilyen működési támogatást az épülettel jelenleg nem rendelkező budatétényi társaság is kap; megjegyzem, nekik a rezsitérítés helyett az irodabérleti díjat biztosítják. Mindezeket felül gondnok fizetéséről is gondoskodnak (van, ahol ezt közvetlenül a hivatal fizeti, és előfordul, hogy vagyongazdálkodásával fizetési, más esetben a támogatott egyesület költségvetésében szerepel az erre való összeg, míg a Baross Gábor telep esetében nem intézményükben, hanem az általuk fejlesztett Donát-hegyi emlékhely felügyeletére költik el. A budatétényiek, nem lévén intézményük, ebből nem részesednek). Emellett a szervezetek természetesen részt vehetnek a kerületi civil szervezetek rendez-

⁸ Szempontok és segédanyagok „A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről” szóló 1997. évi CXL. törvény önkormányzati közművelődési feladatainak végrehajtásához, Budapest, NKÖM, 2000. 11-12. o. (szövegkiemelés jelen sorok írójától).

vényeit segítő/támogató pályázat(ok)on. Ez alól ugyancsak kivételt képeznek a budatétényiek, akik esetében őszi nagyrendezvényük költségét eleve belkalkulálták működési támogatásukba.

Az intézményfenntartó egyesületek helyben közismert tevékenységét (mint említettem) nem részletezem, de egyikük, az 1995-ben közösségteremtő és környezetvédő célokkal alakult *Budatétényi Polgári Kör* egy évnyi működését mégis összefoglalom, különösen, mert munkájukat immár csak a kerületrészt különböző pontjain, s nem, mint korábban, bent is, kint is valósíthatják meg. Többszöri úgynevezett „DVD Klub”-ot, beszélgetéssel követett filmvetítést szerveznek. A doni áldozatokra emlékező alkalom részesei. Szabadtéri hangversenyt rendeznek a rózsákért; tavaly akciót szerveztek a Rozárium megmentéséért. „A művészek közöttünk vannak” sorozattal kiállításokat rendeznek mostani működési helyükön, a Rádóczy Mária Galériában; közösen ünneplik a jeles napokat, és a rendszeres „Családi Napok” keretében házi „lim-lom” bemutatót – (magán)desing centert is bonyolítottak. Emléktábla-avatások és koszorúzások részesei. Társrendezők a Hősök Vasárnapján, ők adományozzák az általuk alapított „Budatétényért” Emlékérmét. Megszervezik és megrendezik Budatétény kerületrészi ünnepét, a „Szent Mihály” Napokat (és benne az előadások/látogatások/koncertek/helyismereti séták mellett például focikupát a kerület általános iskolás csapatainak, és megadott tematikájú képző- vagy iparművészeti pályázatot fiatal alkotóknak). Kirándulásokat, múzeumlátogatásokat szerveznek a tagoknak és családjaiknak; gondozzák a kárpátaljai Aknaszlatinán korábban kiépült kapcsolatukat – és a felsorolás persze nem teljes. Mindemellett társrendezők valamennyi kerületi nagyrendezvényen.

Az intézményfenntartó egyesületek rendezvényeikről kerületi szinten egyeztetnek (erre egyébként az Önkormányzattal kötött megállapodásban kötelezettséget vállaltak) és egymással időnként kooperációs megbeszéléseket tartottak/tartanak, bár a kerületi nagyrendezvények koordinációján túl nincs tétje együttműködésüknek, hiszen mindegyikük más-más kerületrészen működő autonóm szervezet, akiknek tagsága és közönsége is inkább lokális. Ez alól természetesen jócskán akad kivétel, például akkor, amikor sikeres nagyrendezvényt bonyolít valamelyikük. Az ilyenkor fellelkesült, és tagként beiratkozó más kerületrésziek, budaiak, csepeliek, pestiek, sőt vidékiek azonban egy-két év tagdíjfizetést követően elkopnak. Ez természetes. A '90-es évek elején/derekán történt megalakulásuk újraelakítása volt a korábbi, már az előző században is működött helyi kulturális/közösségi elődszer-

vezetnek (bár az egyik társaság tagjait a környéküket érintő tájromboló atrocitás-sorozat még inkább egybeszervezte); ezekben a közegekben nincs, de nem is lehet sok keresnivalója annak, aki nem az idevalósi lokalitások által meghatározott.

Kulturális egyesületek

Az 1999 decemberében alakult *Budafoki Péter-Pál Utca és Környéke Polgári Kör* mintegy félszáz taggal, és az elmúlt tíz évben kikristályosodott tevékenységgel szervezi a *szomszédságnak* mondható környékbeli társadalmat. Rendezvényszervező, helyi emlékeket ápoló és emléktábla-állító, helyismereti/helytörténeti ismeretterjesztő, szociális és környezet-szépítő munkájuk helyben közismert. Honlapjuk, a www.peterpalkor.hu az idegenek számára nemcsak informatív, hanem szívet melengető is, hiszen az üzenőfalukon olvasható vallomások arról tanúskodnak, hogy az általuk ekként biztosított kapcsolatfelvételi lehetősége nem elhanyagolható értéket jelent/teremt. A távolra került környékbeliek üzenetei, a honlapon mások számára is dokumentált kapcsolatkeresés és -ápolás sokak számára az egyetlen még élő és élhető szálát jelenti a múlttal, a gyerek- vagy fiatalkorral, az akkori barátokkal, ismerősökkel és szomszédokkal. A nagyszerű gyakorlatot más közeg számára is meg kellene valósítani. Csak mint itt, folyamatosan gondozni kell a megszólalásokat; elolvasni, válaszolni, ismét reagálni.

Amennyiben a kerület turisztikai koncepciójából megtervezett cselekvés éves feladatokra bontott fejlesztőmunka lesz, az egyesület szellemi potenciáljára építeni kellene. Lokálpatrióta elkötelezettségükre nemcsak a környéket érintő tennivalók kimunkálásában, hanem annak (remélhetőleg mindenki által szükségszerűnek ítélt) lakossági elfogadtatásában is számítani lehet. A „közösségfejlesztésként” megnevezett professzió szakmai eszköztárában szereplő 'társadalmi tervezés' és/vagy a 'jövôműhelyként' leírt akciók megvalósításában annál is inkább számítani kellene rájuk, mert korábbi szándékaik és tetteik is erre hajaztak. A környék majdani megújulása során gondolni kellene arra is, hogy a társaság korábbi ösz-szejövetei helye megszűnt, itt-ott tartják rendezvényeiket és összejöveteleiket, amivel ugyan elvannak, de (mint fogalmaztak) mégis „jó lenne egy kis zug” számukra. Erre még visszatérünk a későbbiekben.

A *Klauzál Gábor Társaság* 2004 decemberében alakult, és az előzőhöz képest egy másik egyesület-típust fémjelez. Tagjai ugyanis a sajnálatosan nem eléggé közismert névadó, a Batthyány-kormány minisztere és a kiegyezéshez vezető társadalmi folyamatok egyik vezető személyisége, hajdani budatétényi bir-

tokos emlékezetét és hagyatékát felderítve/ápolva egyidejűleg az általa felvállalt értékek mai képviseletét vállalták. A kerületben közismert tevékenységet folytató mintegy félszáz tag együttműködésének titka (mint fogalmazták), hogy „minden, közösen elfogadott ötletet/mániát közösen csinálnak”, legyen az közös főzés, látogatás/kirándulás, hajókázás, ünnepély vagy ünnepség, múltidéző beszélgetés, vagy éppen a Klauzál Gábor arcélével díszített óriási hordó finanszírozása (mindezekről tájékoztatást ad a www.klauzal.hu honlapjuk). Állandó működési- és találkozóhelyük nekik sincs; alkalmanként az éppen az ő szorgalmazásukra nevet változtatott, korábban „Dél-Budai Kulturális és Szabadidőközpontban”, a mai Klauzál Gábor Művelődési Központban használhatnak klubszobát. A saját működési helyre vonatkozó, valamint adminisztrációs gondjaik könnyítését szolgáló javaslataimra még visszatérünk.

Ugyancsak másik, ám országosan is ritka egyesület-típus a *Vojnovich-Huszár Villa Kulturális Közhasznú Egyesület*; akik a zenész Fodor családdal közösen különleges előadóest-sorozatokat szerveznek⁹ az utóbbiak tulajdonában álló épületben és annak kertjében. A 2005-től működő, de a már korábban is zajló művészeti alkalmak/események védelme és fejlesztése érdekében alakult szervezet az adott helyszín (a különleges épület és a gyönyörű kert) hasznosítását, gyakorlatilag a rendezvényszervezés bonyolítását végzi, immár régen túlnőve a kerület művészei és művészeti pártolói találkozásának szervezésén, hiszen rendezvényeik fővárosi rangúak. A különleges atmoszférájú környezet, a testközelből élvezhető muzsika, a fellépéseket követő beszélgetés, a kapcsolódó kulináris örömök valóban megvalósítják a „közönségből közösséget” csudáját. Mindez természetesen mindenkinek mindig és folyamatosan nyitott (megjegyzem, hogy munkájukról és az aktuális programokról a www.vojnovich.hu honlapon lehet tájékozódni). Önműködő és önjáró tevékenységük a *magánkézbe vett kultúrateremtés és kultúraterjesztés* kitűnő példája, ami persze nem jelenti azt, hogy esetenként (ám leginkább egy meghatározott kérdésben, amiről még szólok a későbbiekben) ne szorulnának az önkormányzattal való együttműködésre, ám persze nem úgy, hogy ez utóbbinak kellene csak 'segítenie' rajtuk (mert egyébként megvannak magukban maguknak!), hanem a *kölcsönös érdekek mentén való kooperáció magasabb szintjén* lehetne megtalálniuk összjátékukat.

9 Csak példaként említem az e sorok írásakor aktuális műsorfüzetük különféle műfajú alkalmait: szeptember 13., 19., 26., 27., október 11., 25., 31., november 9., 22., 28., december 6., 20., 21.

A kerületben még sok civil szervezet működik; bár ezek nagy részét javaslattevéleik vagy támogatási/pályázati kérelmeik miatt ismerheti az Önkormányzat, több olyan is lehet, amelyek *saját céljait saját maguknak saját erőből* teljesítve nem kerülnek reflektorfénybe. Közülük az egyik legfrissebb a 2006-ban alakult *Promontorium Polgári Casino*. Tevékenységének középpontjában jelenleg (mint sokan másoknak is) az élhetőbb Budafok megteremtése áll, hiszen a napokban városfejlesztési és város-rehabilitációs eszmecsereket szerveznek. Működésükhöz a Csillaghang közösségi rádió kapcsolódik; elérhetőségük a www.promontorium-casino.hu honlap. Itt jegyzem meg, hogy a civil szervezetek közül azokra, amelyek régebben (mondjuk három éve folyamatosan), hitelesen és közcélt felvállalva működnek, a későbbiekben még visszatérek.

Javaslatok az intézményfenntartó egyesületek tevékenységfejlesztésére

A budafok-tényi szóhasználatban (mint írtuk) „közösségi színterekként” emlegetett 'egyesületi működtetésű közösségi művelődési intézmények' struktúráját és tevékenység szerkezetét *úgy kell hagyni, ahogyan az évek (lassan az is mondhatjuk, hogy évtizedek) folyamán* kialakult. Bár munkálkodásuk néhány elemét valóban szakszerűbbé lehetne tenni, a vonatkozó törvénnyel kapcsolatban megjelent segédanyagból már idézett alapelv (miszerint a *lakossági érdekeket legmegfelelőbben szolgáló szervezeti forma támogatandó*) értelmében bizonyos, hogy a *környékeleliekből álló tagság választottjai által vezérelt intézmények tevékenysége bírja/bírhatja leginkább az érintettek bizalmát és egyetértését*. Ennél jobb/biztosabb alapot nem lehet találni egy olyan intézményhalmazra, amely éppen az *ott élő emberekért működik, amely tehát egyedül csak őreztük létjogosult*. Az összes, az alábbiakban következő javaslat csak az így kialakult, és mint írtam, modellszerű helyzet finomítására való.

– Mindenütt szükség lenne egy általuk foglalkoztatott olyan animátorra és/vagy közösségfejlesztőre,¹⁰ aki *tevékenységük háttérjében hivatalos ügyeik felelőse és ügyintézője* lehet, beleértve ebbe mindazt, ami munkálkodásuk érdekében éppen megoldandó. Bizonyosan lehet találni mindegyikük környékén olyan szakembert, aki szervezetenként napi néhány órányi időben *rendelkezésre áll*.

10 Szívesebben írtam volna *népművelőt*, de féltő, hogy az érintettek az így megnevezett szakembert hallván Zsdanov elvtárs tanítványaira gondolnak, holott ezt a szakmai megnevezést magam is szívesen viselem, mert tudom, hogy e foglalatosság megnevezése és gyakorlatának kezdete a hazai reformkorhoz köthető.

Nem kell jelen lennie mindig, és korántsem kellene vezérelnie az adott intézmény tevékenységét; annak kialakult komandírozását megváltoztatni sem oka, sem lehetősége nincs az Önkormányzatnak. Ez a javasolt, és persze *általuk megtalálandó* szakember az ő alkalmazásukban álljon. Bizonyára nem lesz könnyű az eleddig csak gondnoki feladatokat ellátók vezénylete helyett partnerként tekinteni rá, és a megtalált szakembernek saját szakmaiságát érvényesíteni sem lesz majd egyszerű, de az ebből adódó majdani konfliktusok kölcsönös megoldása a sikeres együttműködéshez elengedhetetlen.

– A kívánatos szakember tevékenységének legfontosabbika a *pályázatokon való pénzszerzés*. A XXII. kerületi Önkormányzat folyamatos támogatása más fővárosi kerülethez képest különösen gáláns; remélhetően a várható szűk esztendőik ellenére is megtartja, esetleg növeli ráfordításait, de bizonyos, hogy ez véges terjedelmű. Nem kerülhetők meg tehát a *fővárosi, a regionális, az országos vagy akár a brüsszeli pályázatok* annál is inkább, mert a pályázható célok akkor, ha azok rokoníthatók tevékenységükkel, kiszélesíthetik teljesítményüket és hatókörüket. Korántsem az összehasonlítás, pusztán a példa kedvéért említem, hogy egy vidéki városban működő (szándékaiban ugyan szélesebb tevékenységű, de azok többségét ugyancsak saját tulajdonú közösségi intézményükben megvalósító) egyesület míg az önkormányzattól csak 2.300.000.- forintot kapott (ebből 1 milliót az egyesület által épített intézmény fenntartására, 900 ezret helyi „prevenációs programok” megvalósítására, 400 ezret a városrészi kalendárium nyomdai költségeire), máshonnan (a Szociális és Munkaügyi Minisztériumtól, az NCA-tól, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségtől) további 28.346.600 forintot szerzett.¹¹ Egyesületük egyetlen népművelő/közösségfejlesztő végzettségű alkalmazottja is ezekből a pénzekből jut viszonylag rendszeres jövedelemhez, miközben a feladatok megvalósítására alkalmi segítőket/szakembereket fizetnek. A felvállalt mindennapi tevékenységük mellett a pályázatok segítségével végzett tevékenységek hallatlan mértékben szélesítette hatókörüket, és tulajdonképpen mindazon lokális, és főként humánus célok megvalósítását, amelynek érdekében megszerveződtek korábban.

A pályázati lehetőségek kihasználására ugyancsak példaként említem azt a néhány évvel ezelőtt

¹¹ Monostori Éva szíves közlése a Komáromban működő „Élettér” Közösség- és Településfejlesztő Egyesület 2008. évi (szeptember végi) adatairól; az általuk vállalt feladatok megvalósításának határideje a mindösszesen kilenc „külső” pályázati nyereségy esetében csak ötnél haladja meg az év végét. Tevékenységükről részletesen *Mi, Magunk!* címmel a Civil Fórum, 2008. április-júniusi számában olvashatnak.

meghirdetett akciót, amellyel rendezvénysátrakat lehetett szerezni csekély önrésszel. A nagytétényiek kiválhatták volna a Szelmann-ház mellé épített csúf féltetőjüket úgy, hogy azóta nemcsak kellemes környezetben folynának rendezvényeik, hanem a néhány órás munkával felállítható, hatalmas fedett területet és színpadot jelentő eszközt már számtalanszor bérbe is adhatták volna. A rendezvénysátrat/színpadot megnyert intézmények azóta működési költségeik jelentős hányadát szedik be pusztán az esetenkénti bérleti díjból.

A Szombathely északi városrészében, az önállóságát 1950-ben elveszített Herényben 1994-ben alakult kulturális- és sportegyesület abból a célból, hogy a nagyszüleiük által kultúrháznak épített épületet közösségi céljaikra megmentsék. Az intézmény működtetésének átvétele (nem úgy, mint ittl!) két évükbe került. A 150 négyzetméteres épületet a környékeliek örömeire, azok kívánságai szerint folyamatosan üzemeltették, mígnem 2005-2007 között azt egy megnyert pályázat segítségével mintegy *négyszeresére bővítették*. Az immár a „Herényiek Háza” cégtáblát viselő épület turisztikai - kulturális centrum lett, ifjúsági szálláshelyekkel, kerékpárkölcsonzóval és információs központtal, de 560 négyzetméterével továbbra is elsősorban a helybélieket szolgálja.¹²

– Bár a pályázatokra még visszatérek, közbevetőleg megjegyzem, hogy mindez (nevezetesen a pályázatokkal, a pályázati támogatásokkal elérhető, mondhatnánk: *kikényszerített teljesítmény- és hatókörbővülés*) a budafok-tétényi intézményfenntartó egyesületek szempontjából sem lehet közömbös. Több esztendő dokumentációját átnézve, több év terveit és beszámolóit olvasva érzékelhető volt számomra, hogy tevékenységükben immár jócskán van *automatizmus*. Eléggyé természetes ez az állapot, hiszen a kezdetekkor közösen kidolgoztak egyfajta tevékenység-struktúrát, ezt az első években ezzel-azzal bizonyára bővítették, majd *adott személyi/tárgyi feltételek által megszabott teljesítőképesség határát elérve* az rögzült is. Egyidejűleg rögzült a rendezvényeken megjelenők személye/köre is, a megcsontosodott (megjegyzem: sok esetben persze nagyszerű!) tevékenység mindig ugyanazokat, és érdeklődő családtagjaikat érinti, ami nem baj, csak éppen *nem ér el másokat*, más érdeklődő környékelieket. Az önkormányzattól garantáltan megérkező támogatások sem ösztönzi őket újításra, és világos, hogy abból nem is nagyon lehet tevékenységújításra gondolni különösen, mert korlátozott a bérre fordítható hányad.

¹² Részletesebben Szekér Tamás *A város peremén...*, Civil Fórum, 2008. április-júniusi szám, 49-50. o.

SZÍN

Az országban több, a budafokiaknál, a tétényieknél korábban alakult hasonló, tehát saját intézményükben ilyen-olyan támogatásokkal működő helyi egyesületek immár több évtizedes működését ismerve féltő, hogy hasonlóképpen járhat némelyikük; *beszűkül, és csekély érdeklődő számára marad hasznos társasági életük.* Természetesen ez is hordoz értéket azoknak, akik részesei maradnak a folyamatoknak, csak éppen az elmaradt és elszalasztott lehetőségek halmozódnak, csak éppen az el nem ért, a folyamatoktól érintetlen környékbeliek száma nő egyre nagyobbra. A nagyszerű tevékenkedésekből, *a környékbeli/szomszédsági közösségi kapcsolatokból kimaradó gyerekek, fiatalok, fiatal felnőttek, középkorúak érdekében* gondolom tehát elsősorban a folyamatos tevékenységébéli frissítést és megújulást, amire ha most nincs pénz és kapacitás, hát éppen a pályázatok lehetőségeivel kell megteremteni azt!

– A pályázatok bonyolultsága az ebből élők által kellően misztifikált; egy jó képességű *szakember természetesen megbirkózik* a magyar nyelvű űrlapokkal, és lenne ideje (nem úgy, mint a jelenlegi önkénteseknek) beszerezni a szükséges nyilatkozatokat és hiteles iratmásolatokat. Mint már említettem; nem arról van szó, hogy a támogatás érdekében bármit vállaljon föl mindenki, *csak és pusztán azt, ami tagságuk és a környéken élők érdekében áll.* Azokat a lehetőségeket viszont kár elszállni hagyni. Különösen, ha az így megszerzett pénzből néhány, vagy akár több egyesületi tag, környékbeli ember (szakmájukban, szakértelmük szerint) időlegesen, néhány hónapra/évre foglalkoztatható. A pályázat(ok)ból esetenként elszámolható menedzsment-költség fedezi/fedezheti a feladat-megvalósítás (és esetleg más) könyvelési díját, az ezzel (meg tán mással) kapcsolatos reklámkiadásokat, az intézményfenntartás bizonyos hányadát stb. Nem feledhető, hogy a meghatározott feladatra megszerzett pénz a környékbeli gyerekek és/vagy a fiatalok, az ifjú felnőttek, az esetleg állásukat veszítettek, vagy a valami tragédia folytán megváltozott munkaképességűek, az állást keresők, a kényszervállalkozók, az idősek, az egyedülállók stb. gondjait oldja, ami a ma végzetek és szervezett tevékenységek mellett hasonlóképp fontos lehet.

– Az Önkormányzat ciklusokon átívelő folyamatos támogatásáról már esett szó; ez nagy érték, de (mint említettem) *éppen megbízható állandósága az, ami nem szorgalmazza a tevékenységek fejlesztését, az új utak, lehetőségek vagy tevékenységformák keresését.* Fenntartva az ingyenesen átengedett épülethasználatot, a remélhetően növekvő rezsitérítést, az eddigi szerény, de mégis meglévő tevékenységfinanszírozást, azt javaslom, hogy ezen felül építse-

nek be a kerületi költségvetésbe *ösztönző típusú támogatást* is. Félreértés ne essék; aki nem igényli, és nem cselekszik ekként, változatlanul kaphassa meg eddigi támogatását, ám amelyik szervezet „külső” pályázatokon nyert pénzt, úgy *néhány milliós pályázati nyeresége esetén ugyanannyit, bizonyos összegzen felül az elnyert összeg további kétharmadát, még magasabb pályázati nyeresége esetén esetleg annak a felét kaphassa meg szabad felhasználásra.* A csekély (de mégis létező!) személyzeti, jobbára gondnok alkalmazását szolgáló bérkeretet inkább az emlegetett animátor/közösségfejlesztő bérére fordítsák. Ha egy általuk kiválasztott/alkalmazott, tehát nekik megfelelő felelős szakember akár két intézményfenntartó egyesület ügyeinek gondozását vállalja fel, átlagos népművelői keresethez jut.

– Az épületek *gondozását/fejlesztését* az Önkormányzat a maga feladatának tartja. Ez jól érzékelhető a rózsakerti egyesület által használt épület jelenlegi megújításán. Igaz ez akkor is, ha a munkák nem mindig elegendő mértékűek, és ha például Nagytétény esetében feltűnő mértékű az önkéntes (archaikus fogalmazásuk szerint a „társadalmi”) munka. A budatétényi egyesület épülethiányát jól ismerik a kerületben, mint ahogyan jelenlegi irodájuk ugyancsak gálans bérletidő-fedezését is felvállalta a testület. Számukra ennek ellenére hiányzik az önálló épület; van ötletük arra, hogy ha nem is új építésű, de megfelelő épülethez jussanak. A feltűnően nagyméretű önkormányzati gondoskodás mellett is javasolom, hogy *Nagy-tétény esetében finanszírozzanak egy beruházási programjavaslat – léptékű tervet* a Szelmann-ház féltetős toldalékának helyébe, ami néhány, általuk szükségesnek látszó kisebb helyiséget is tartalmazhatna ráépítés/bővítés formájában. Ha lenne egy általuk jól átbeszél és így kikristályosított fejlesztési elképzelés, mondhatnánk: funkcionális terv (megjegyzem, ma még nincs, hiszen a szabad ötletelést nem tarthatjuk annak), és ha ennek alapján elkészülhetne egy, már a költségeket is tartalmazó beruházási program, így adandó alkalommal késsen állhatna az egyesület valahonnan megpályázni annak megvalósítását. Csak ekkor lehet reális esélye annak, hogy megújul épületük.

– Az intézményfenntartó egyesületekről szólván (nem az ő körükben!) többször merült fel úgynevezett „profilisztizálás”, vagyis az, hogy a feladatokat/tevékenységeket meg kellene osztani egymás között, de különösen a Klauzál Gábor Művelődési Központtal valamilyen szempontrendszer szerint. Nem értek egyet ezzel. Nem nagyon tudom, mik és milyenek lehetnének azok a szempontok, amelyek szerint egyes összejevetelek, rendezvények, alkalmak vagy

bármi más náluk maradhatnának, míg mások meg nem. *Hol a mérték, ameddig ők, és hol, amely szerint immár mások létjogosultak bármire is?* Ami nem nekik való, úgyis elhal az egyesületi intézményekben. Ami meghaladja erejüket, amúgy sem sikerül. A nem létező „nagykönyv” szerinti rendezvényszervezés ha túl tökéletes, túlzottan steril is; gondoljunk csak az utóbbi évek állami ünnepeire, amelyek a ’rendezvényszervezés’ szakmai szempontjából tökéletesek, csak éppen neutrálisan semmitmondók. Ezekhez képest a bárhol szervezett ’falunapok’ még ha szakmailag néha ügyetlenek is, de lelkes és barátságos együttlétük maga a Kánaán.

Az intézményt-működtető egyesületek által szervezett események lehetnek tehát ’amatőrök’, de nem ügyetlenek, hanem egyszerűen *mások*; hogy ne szakmai jelzővel éljek: *barátságosak, emberiek*. Ilyenkor az ember a zsúfoltságot, a konferanszié ügyetlenségét, a gerjedő, vagy éppen akadozó erősítőt is könnyedén elviseli. A Művészetek Palotájában szervezett hangversenyek sem azonosak a Vojnovich-Huszár Villa hangversenyeivel (hogy ne az intézményfenntartó egyesületekkel példálózzam), ám ettől még mindkettő létjogosult! Az persze természetes kell legyen esetükben is, hogy a közművelődési ágazatra előírt kívánalmaknak megfeleljenek. Ám ha annak nem akarnak megfelelni, hát azt a cselekvésfajta felejtsek el! Az évenkénti statisztika persze kötelező. Megjegyzem: az ajánlott animátor/közösségfejlesztő mindezt beszélje, megírja és megoldja, hiszen ez (is) a dolga lehetne. Megjegyzem azt is, hogy ez a szórványosan hallható intézményi „profilisztítás” egyébként minden külső-felső döntés nélkül, magától is megoldódik, hiszen az intézmények által valamilyen tevékenységajánlással megcélzott igénybevevők a *lábukkal* szavaznak. Ha nem tetszik nekik valami, máshová mennek (a közeli egyesületi intézményen túl egy távolabbi másikba, a Klauzálba, Budapestre, Érdre vagy bárhová). Oda tehát, ahol a megfelelő ár/érték arányt kapják. Meg ahol még meg is szólítják őket. Ahol barátságos a közeg, ahol elfecsegnek velük, hiszen nem minden a pénzről és a profizmusról szól.

Javaslatok a kerületi kulturális egyesületek tevékenységfejlesztésére

A kerületi civil szervezetei ügyeinek közös képviselését egy *Civil Fórum* elnevezésű ernyőszervezet láthatná el. Alapító okiratát Budafok-Tétény valamennyi, de *legalább három éve működő* civil szervezetének egy-egy képviselőjével kellene közösen megfogalmazni. Ebben úgy lehetne meghatározni a szervezet feladat- és hatáskörét, hogy az se a képviselő-tes-

tület, se a résztvevő egyesületek autonómiáját ne sértse, de rendelkezzen a közönségnek tartott ügyek rendezésének módjáról. Ezt a közös érdekképviselő, érdekvérvényesítő ernyő-szervezetet persze be kell jegyeztetni, hiszen csak ekkor jogképes. A Civil Fórum (évente ugyancsak a benne részes szervezetek nevének ábécé-rendje szerint változó) elnöke legyen hivatalos meghívott a képviselő-testület ülésén, és a képviselő-testület SZMSZ-ének, valamint az újrafogalmazódó Közművelődési rendelet megfelelő módosításával kapjon mérvadó lehetőséget a civil világgal kapcsolatba hozható döntések előterjesztésekor, megtárgyalásakor és eldöntésekor. Minderre (és esetleg még a civilektől érkező további javaslatokra) abból a megfontolásból van szükség, hogy csak akkor van értelme részt venniük valamiben, és valamilyen szervezet/struktúra (jelen esetben a Civil Fórum) *csak akkor fontos számukra, ha abban cselekvési és döntési lehetőségek*, és ha részvételüknek, az ernyő-szervezet működtetésének tétje van. És azért is fontos ez a szervezet, hogy az Önkormányzat deklarálja: *a kerület működésében/működtetésében számít polgáira*, különösen azokban a kérdésekben, ami épphogy róluk szól már csak azért is, mert az egész, az *önkormányzatiságban megtestesülő népképviselő csakis miattuk, csakis őreztük* létjogosult.

A jelenlegi civil szerveződések működésének biztosítására és a leendő, még lappangó közös szándékok megszólítására az eddigi támogatási keretek összevonásából és adományozással növelhető Civil Alap létesítését és működtetését javaslom a képviselő-testület megfelelő bizottsága mellett. A város egyesületei által az évenkénti támogatások pályázhatóságának részletkérdéseit és keretösszegeit a *közhasznúnak minősített helyi egyesületek képviselőiből* álló, évente valamilyen elfogadott rend (például hivatalos nevük ábécéje szerint) cserélődő, kis létszámú, 3-5 tagú kuratórium határozza meg.¹³ *A támogatási alapeltek kidolgozásában azonban valamennyi, legalább három esztendője működő helyi civil szervezet (a már említett Civil Fórum keretében) vegyen részt.* Mindannyiukkal együtt kell az olyan részletkérdésekben egyezsége jutni, hogy például a kuratóriumban képviselettel rendelkező társaságok az adott évben nem kaphatnak több támogatást, mint a megítélt támogatások átlagösszege. Vagy hogy lehet-e, és mennyi támogatást lehet igényelni nemcsak rendezvény(ek)re, hanem a működés költségeire is.

¹³ Az európai gyakorlatban az a rendszer honos, amikor az alakulás első éve után a névsor elejét jelentő egyesület képviselője helyett a névsorban a negyedik (öt tag esetén a hatodik) következik, majd újabb egy esztendő után a névsor második képviselője helyett az ötödik (hetedik) következik mindaddig, míg újra kezdődik az egész, noha lehet, hogy már más személyekkel.

Avagy, hogy a máshová (a településen kívülre) címzett pályázatok önrészének egésze is kérhető/pályázható legyen. Hogy a szétosztható összeg legalább harmada új szerveződések életre-keltését szolgálja. (Megjegyzem, hogy az igazán korszerű rendszer az lenne, ha valamennyi [közhasznú?] egyesület éves működési költségei egy meghatározott részét/hányadát fedező fix és garantált támogatást kapna úgy, mint a kerületben az intézményműködtető egyesületek (a közösségi terék), és mint Európa szerencsésebb sorsú országaiban szinte minden közösen cselekvő társaság, ám erre még bizonyára várnunk kell.) Az említett kuratórium a képviselő-testület megfelelő bizottsága mellett, azok tagjaiból kiegészülve működjön úgy, hogy a velük együtt hozott *egyhangú döntéseket* terjesszék a testület elé.

Szükségesnek látszik, hogy egy közösségfejlesztő szakemberekből álló csapat (akikkel az Önkormányzat feladatellátási szerződést köthetne, vagy ennek hiányában a Klauzál Gábor Művelődési Központ az erre e célból biztosított, tehát külön összegből alkalmazott leendő közösségfejlesztője) folyamatosan alkalmazott közösségfejlesztési technikákkal egyre inkább feltárja a kerület társadalmát, egyre újabb, egymással együttműködő embereket keresve és találva. Az említett társaság, avagy a szakképzett és gyakorlott közösségfejlesztő kollega közreműködhetne azokban a kerületrészi 'jóvóműhelyekben' és 'társadalmitervezés'-gyakorlatokban, amit a Péter-Pál utcai esetében említettem. Egyáltalán: munkáját sohasem a kerület egészében, hanem a kerületrészekben, sőt inkább azok különféle szomszédságaiban tudná megtalálni. Ezekből a kis léptékű kezdeményezésekből épülhetne fel valamikorra (három – öt esztendő múlva) egy városrészenkénti, még később (hat – hét esztendőnyire) egy kerületi közösségfejlesztési koncepció, pontosabban egy olyan „közösségfejlesztett” állapot, ami a XXII. kerületet alkotó hajdani településeken vélhetően virulens volt. Valamikor.

A jelenlegi dicséretes állapotok ellenére sem állíthatja ugyanis senki, hogy Budafok-Tétény társadalma *teljes mértékben megtalálta önmagát*. Soha el nem hagyható önkormányzati feladat, hogy a közösségfejlesztés eljárásainak folyamatos alkalmazásával egyre barátságosabb viszonyokat teremtsenek a kerület valamennyi lakónegyedében és szomszédságában.¹⁴ Abban a furcsa helyzetben van ugyanis a kerü-

14 Erre a feladatra például egy franciaországi kisváros, Rive-de-Gier önkormányzata már a '80-as évek derekán 2 főt alkalmazott. A '90-es évek elején Magyarországon is voltak próbálkozások e társadalomfejlesztő professzió hasonló elterjesztésére, végül sikertelenül. Az erre vonatkozó irodalmat és az alkalmazható technikák leírását lásd a www.kozossegfejleszt.es.hu honlapon.

let, hogy a '90-es évek elején, tehát több mint másfél évtizede (szerencsére!) *kiengedte a kulturális öntevékenység, a közösségi művelődés szellemét a palackból*, ami önálló éltre kelt, és mint tapasztalható, éli is független mivoltát. De az a hajdani felelős elhatározás, amelyik így döntött, és a mindenkori képviselő-testület ezzel való folyamatos egyetértése, ami *életben is tartotta/tartja* ezeket a folyamatokat, nemcsak a szinten-tartást, hanem az *örökös továbblépést* is szükségelteti. Ha a közösségi művelődés folytatólagos tevékenységeiből permanensen születő igények kielégítése (a lehetőségek mértékében) nem folyamatosak, éppen az eddig befektetett pénz és energia, a felhalmozott szellemi tőke és tapasztalat mehet veszendőbe. Ezt feltétlenül elkerülendő néhány azonnali megoldást javaslok (nem feledek, hogy a jövő idő bizonyosan további megoldanivalókat is hoz):

– Meg kellene oldani az *önálló működési helyüket kereső, már régóta közmegelegedésre működő egyesületek elhelyezését*. Az nem kívánható, hogy minden szervezet bármiféle igényét korlátlanul kielégítse az Önkormányzat. Azt azonban jogos igénynek tekinthetjük, hogy ha egy olyan társaság (mint például a Péter-Pál utcaiak, vagy a Klauzál Gábor örökségét gondozók), amelynek tagjai már érzékelhetően nyúltak saját zsebükbe közéleti/közösségi szándékaik megvalósítása érdekében, több éve működnek, és tevékenységük értéke elért egy valakik által meghatározandó mértéket (mert például kiadványokat jelentettek meg, emléktáblákat vagy más emlékhelyeket avattak stb.) ebben segítséget kapjanak. Az érintettekkel közösen (ugyancsak az említett Civil Fórum keretében) lehetne/kellene kidolgozni azt a szigorú, és a működési éveket, a közérdekű tevékenység-fajtákat előíró, a tagság nagyságára stb. vonatkozó kívánalomrendszert, amely szerint aztán az ennek megfelelők a működési helyet igénylők sorába feliratkozhatnak.

– A szervezeti működés komoly adminisztrációval jár, és ezt nemcsak a könyvelésre, hanem működésük mindennapjaira; honlapjuk naprakész állapotára, bármiféle szöveg/meghívó sokszorosításra, postázásra, telefonálásokra stb. is értjük. Bizonyára minden ebben érintett tudja, hogy van egy határ, ami még belefér munkahelyi/családi elfoglaltságaikba, és van, ami már nem. Ez aztán általában elmarad. Ha huzamos ideig elmarad, bizonyos kapcsolatok és szándékok anélkül sérülnek, hogy valaki tudatosan elrontaná azt. Ennek megoldására, tulajdonképpen a Civil Fórum által erre érdemesített egyesületekben aktív budafok-tétényi polgárok társasági életének könnyítésére adminisztrációs segítséget, *egyfajta titkárságot ajánlok* létrehozni. Néhány, az önkormányzat által egy erre fogalmazott együttműködési szerződés keretében

(szerényen) megfizetett cselekvőkész nyugdíjasra gondolok, aki(k) a társaságok által vezérelve, precízen és pontosan megoldják az egyébként elmaradó egyszerű, jobbára szervezési feladatokat. Vélhetően az egyesületek saját köréből kellene alkalmazni őket úgy, hogy személyes felelősségük egyedül az adott társaság irányában legyen. Éppen a Polgármesteri Hivatalban is kaphatnának közösen használt szobát, így a hivatalban végzett fénymásolásai, telefonjai és postaköltségük (limitáltan!) ugyancsak a szervezetek támogatásaként lehetne felfogható.

– Amennyiben a kerület *turisztikai koncepciójából konkrét fejlesztések* következnek majd, nemcsak a Péter-Pál utcaiak bekapcsolásával kell(ene) számolni, hanem másokkal is; a Vojnovich-Huszár Villa teljesítőképesége, a szabadkőműves kápolna, a Dézsmaház-utca miatt a *budatétényiek*, a Szelmann-ház bejáratott és piacképes eseményei miatt a *nagytétényiek*, a Baross Gábor telepiek által létrehozott emlékhely okán az abban érintettek aktivizálására. Az idelátogatók programozása nem (csak) a professzionális turizmus-szervezők feladata, hanem az adott környéken élő civilek funkciója is lehet annál is inkább, mert lehetséges, hogy néhányan boldogulásukat/megélhetésüket majd erre alapozzák. Mindenképpen fontosnak gondolom tehát, hogy a részletekbe (a már emlegetett közösségfejlesztési módszer, a 'társadalmi tervezés' eljárásainak alkalmazásával) minél többen avatódhassanak be, legyen/lehessen részük a részletkérdések kidolgozásában nemcsak azért, hogy az a sajátjuk (is) legyen, és így azt könnyebben elfogadják, hanem, hogy esetleg saját egyéni vagy közös szerepüket is megtalálhassák benne.

– Hasonlóképpen kellene eljárni valamennyi, még fogalmazódó vagy már megfogalmazott távlatos elképzeléssel, így a közművelődési koncepcióval is. A jelenlegi nyilvánosság is nagy változás a korábbi évtizedek titkokra alapozott működéséhez képest, de ez sem elegendő. Hiába a helyi újság nyilvánossága, a különféle témákról szervezett, azt persze jobbára csak *ismertető* (és nem a szó szoros értelmében *megbeszélő*) rendezvények, az emberek még mindig úgy élik mindennapjaikat, hogy a dolgok felettük, tőlük függetlenül történnek. Jól jellemzi ezt a kerületben nemrég bevezetett új BKV buszjáráttal kapcsolatos és sajnálatos, de szükségszerű anomália. A kerület egyesületei (és ebben az esetben valamennyi létező szervezetre, így az intézményfenntartókra is gondolok!) bizonyosan közreműködnének a város- és városrészfejlesztő, avagy a szakmai koncepciók előzetes megvitatásában, továbbgondolásában. Szerepet is vállalhatnának a megvalósításban közösen vagy egyénileg. Miért is ne? – az ő városukról van szó.

– Több helyütt hallottam, hogy régóta hiányzik a kerületből (vagy külön a hajdanán önálló településekről, tehát az egyes kerületrészekből) a múlt emlékeit a jövőnek megőrző *helytörténeti/helyismereti gyűjtemény*. A hiány körülírása és indoklása, a helyszínek megjelölése meghaladja jogosultságomat. Ide és rám csak annyi tartozhat, hogy azt javaslom: *a jeles kutatók, az eziránt elkötelezettek együttesét kellene megbízni* az Önkormányzatnak nemcsak a feladat előkészítésével és a javaslattétellel, hanem a megvalósítás bonyolításával és az üzemeltetés gondjainak megoldásával is. A belőlük e célból szervezett közhasznú egyesület alkalmazhatná majd azt a szakembert, aki ebben/ezekben munkát talál. Szerencsésnek tartanám, ha olyan helyszíne lehetne ennek a leendő gyűjteménynek (vagy többes számban írva: helyszínei a gyűjteményeknek, ha több, de legalább kettő lenne belőlük!) ahol a téma iránt elkötelezettek, vagy az adott környéken működő egyesület(ek), esetleg más társaságok is működési/összejövetei helyet találhatnának.

Összegzés

Mint említettem, a XXII. kerület Önkormányzata mintaszerű közművelődési/közösségi művelődési struktúrát épített fel és működtetett az elmúlt 18 évben. Ebből a szempontból közömbös, hogy e többszektörű rendszer egyik eleme (a Klauzál Gábor Művelődési Központ) kht-formában, vagy a kötelező átalakulást követően nonprofit kft-ben, avagy éppen költségvetési intézménnyé visszaigazított formában, esetleg más, jelenleg önálló kerületi intézményekkel összevont állapotban van/lesz. Bármiképp dönt is a fenntartó, a jelenlegivel rokonítható tevékenységet végző majdani utódszervezet bár nagyon fontos és nélkülözhetetlen, de *csak az egyik* összetevője a meglévő palettának.

Ez a többszektörűség a lehető legnagyobb érték, ám fenntartása/működtetése és folyamatos továbbfejlesztése még nagyobb felelősség. Életben kell tartani a valamikor megengedett/beindított folyamatokat, folyamatosan bővíteni kell azokat. Éppen ennek érdekében az egyesületi működtetésű művelődési otthonokban alkalmazott animátorokat (népművelőket), és ezért javasoltam a közösségfejlesztő csapat és/vagy szakember foglalkoztatását is. Hiszen (hogy ismétlésemmel nyomatékosítsam) ha a *közösségi művelődés folytatólagos tevékenységeiből permanensen születtek igények kielégítése nem folytatólagos*, az eddig befektetett sok pénz, az erre fordított rengeteg emberi és hivatali energia, az eddig felhalmozott hatalmas szellemi tőke és óriási tapasztalat szürkülhet el, avagy mehet veszendőbe.